

Covenant & Conversation

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

BEAR • בהר

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ג"צ) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle.
"R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Azınlık Hakları

Özet

Tora'nın en çarpıcı özelliklerinden biri, *ger*, yani yabancıya yönelik sevgiye ve onun ihtiyaçları hakkında uyanık olma gereğine yaptığı vurgudur:

Yabancıya zulmetme. Ne de olsa siz bir yabancıнын ruh halini bilirsiniz; çünkü Mısır'da [siz de] birer yabancıydınız (Şemot 23:9).

Zira Tanrı'nız A-Şem – [tüm] güçlerin Tanrısı ve [tüm] efendilerin Efendisi O'dur – [kimseye] iltimas etmeyen ve rüşvet almayan, Büyük, Kudretli ve Heybetli Tanrı'dır. Yetim ve dulun davasını savunur, yabancıyı sever, ona ekme ve giysi verir. [Siz de] yabancıyı sevmelisiniz, zira [siz de] Mısır Ülkesi'nde birer yabancıydınız (Devarim 10:17-19).

Hahamlarımız Tora'nın bize, akranımızı sevmeyi sadece bir kez, yabancıyı sevmeyi ise otuz altı kez emrettiğine işaret etmişlerdir.

“Yabancı” teriminin tanımı nedir? Bu terimin, doğuştan Yahudi olmayan birini tarif ettiği açıktır. Örneğin, Kenaan Ülkesi'nin önceki sakinlerinden birini belirtiyor olabilir. Mısır'dan Bene Yisrael ile birlikte çıkmış olan “karışık kalabalığa” mensup biri söz konusu olabilir. Güvenlik veya geçim arayışıyla ülkeye gelmiş bir yabancıyı kastediyor olabilir.

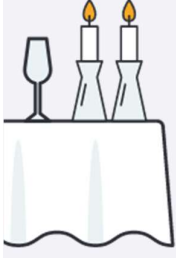
Bu olasılıkların hangisi söz konusu olursa olsun, Tora'da, Bene Yisrael'in yabancıya yönelik tutumuna müthiş bir önem atfedilmiştir. Bene Yisrael'in, sürgün ve ezilme konusunda Mısır'daki kendi tecrübelerinden bu dersi öğrenmiş olmaları bekleniyordu. Geçmişte kendileri de birer yabancıydı. Baskı görmüşlerdi. Bu nedenle “bir yabancıнын ruh halini” bilmekteydiler. Bir zamanlar kendilerine çektilen sıkıntıları başkalarına çektilerdi.

Hahamlarımız *ger* sözcüğünün iki farklı anlama gelebileceği görüşündedirler. Bunlardan biri *ger tsedek*, yani Yahudiliğin tüm emir ve yükümlülüklerini üstlenerek Yahudiliğe geçmiş biridir. Diğeri ise *ger toşav*, yani Yisrael'in inancını bütünüyle benimsememiş, ama belli kurallara uymak kaydıyla Erets Yisrael'de yaşayan “yabancı mukim”dir.

Bear *peraşasından*, bir yabancı mukimi destekleme ve geçindirme yükümlülüğümüz olduğunu öğreniyoruz. Bu kişi yalnızca Kutsal Topraklar'da yaşama değil, onun refahının sağladıklarından pay alma hakkına da sahiptir. Bunun, Hahamlarımızın, “barış yolları” gibi prensipleri formüle ederek Yahudilerin *tsedaka* verme ve ilgi gösterme görevlerini Yahudiler kadar Yahudi olmayanları da kapsayacak şekilde genişletmelerinden çok önce de var olan ve gerçekten de çok eskilere dayanan bir kanun olduğunu hatırlayın. Bir *ger toşav*, Erets Yisrael'de yaşayan ve herkesi bağlayan yedi Noah kanununu kabul etmiş, Yahudi olmayan biridir ve *ger toşav* kanunu, azınlık haklarının günümüze kadar ulaşmış en eski formlarından biridir. Rambam'a göre, Erets Yisrael'deki Yahudilerin, *ger toşav*ların kendi aralarındaki anlaşmazlıklarını – veya Yahudilerle aralarında baş gösteren anlaşmazlıkları – Noah kanununun hükümlerine göre çözüme kavuşturacak mahkemeler tesis etmek şeklinde bir yükümlülükleri vardır.

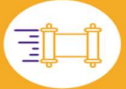
Bununla, daha sonraları Hahamlarımız tarafından tesis edilen “barış yolları” ilkesi arasındaki fark, barış yollarının, Yahudi olmayanlar için, inançlarından veya dini uygulamalarından bağımsız olarak da geçerli olmasıdır. Barış yolları ilkesi, Yahudilerin, Yahudi olmayanların baskın olduğu tek tanrıcı olmayan bir ortamda azınlık oldukları bir döneme dayanır. “Barış yolları” esas olarak, günümüzde, çeşitli etnik gruplardan oluşan ve çok farklı kültürlerin bir araya geldiği bir toplumda iyi toplum ve aktif vatandaşlık ilişkileri olarak adlandırabileceğimiz pragmatik kurallardır. *Ger toşav* kanunu ise daha derine iner. Pragmatizme değil, Yahudiliğin dini prensiplerine dayanır. Tora'ya göre, Yahudi bir toplumda ve Yahudilerin ülkesinde birçok vatandaşlık hakkına sahip olmak için bir kişinin Yahudi olması şart değildir. Basitçe ahlaki bir yaşam sürmesi yeterlidir.

Azınlık hakları, özgür ve adil bir toplum için en iyi testtir. Bu haklar, Moşe'nin döneminden beri Tanrı'nın, Erets Yisrael'de yaratmamızı istediği türden bir toplum vizyonunun merkezi bir parçası olmuştur. Dolayısıyla bunları günümüzde de ciddiye almamız hayati önem taşımaktadır.

Şabat Sofrası İçin Tartışma Soruları

1. Tanah'ta bir "ger"e yönelik örnek bir davranışa başka nerede rastlamaktayız?
2. David ve Uriya'nın hikâyesinin ortaya koyduğu tezadı düşünün: Sizce bu, David'in ahlaki kusurlarını ve Uriya'nın ahlaki kişiliğini görmemize neden yardımcı olmaktadır?
3. Günümüzde, Yahudi halkını savunan ve onların hakları için öne çıkan Yahudi olmayan insanlara verebileceğiniz örnekler var mı?

Kısaca Peraşa

Bu haftaki *peraşanın* ismi olan Bear, "Dağda" (Sinay Dağı'nda) anlamına gelir. *Peraşamız*, Tanrı'nın Moşe'ye Sinay Dağı'nda *Şemita* yılıyla ilgili olarak verdiği emirleri içermektedir.

Bu kanunlara göre, her yedinci yıl Erets Yisrael'de toprak için bir dinlenme yılı olacak, bu yıl boyunca tarımsal hiçbir iş yapılmayacak ve Erets Yisrael'de bu yıl içinde yetişen tüm mahsul, herkesin serbestçe kullanımına açık olacaktır ve buna hayvanlar da dâhildir.

Ellinci gün olan Şavuot'ta sona eren *Omer* sayımındaki yedi haftaya benzer bir şekilde, yılları temel alan bir sayım da vardır. Yedişer yıldan oluşan *Şemita* döngüsünün yedi kez tekrarlanması ardından ellinci yıl *Yovel* olarak adlandırılır. Tıpkı *Şemita* yıllarında olduğu gibi, bu yıl boyunca da tarım işleri yapmak yasaktır. Bunun yanında tüm köleler serbest bırakılır ve Erets Yisrael'de satılmış olan tüm topraklar asıl sahipleri olan aileye geri döner.

Bear *peraşası* bunların yanında, toprak satışıyla ilgili kanunları ele alır; hileli iş uygulamalarını ve borç karşılığında faiz uygulamayı yasaklayan kanunları da içerir.

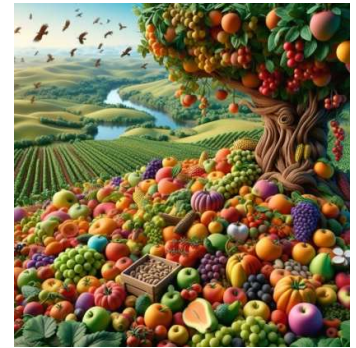
Peraşadan Simalar

Yabancı: Kendine ait olmayan topraklardaki bir yabancı, bir yuva bulur kendisine şefkat gösterildiğinde.

İş Sahibi: Toprakta ve ticaretle dikkatli olmalı; hilelerden uzak, adil ve dürüst.

Köle: Yovel yılı geldiğinde kırar prangasını her köle.

Ülke: Her yedinci yıl benim "Şabat"ımdır. Tarlayı sürmek, ekmek ve hasadı toplamak yok.

Peraşadan Pratiğe

Bu haftaki *peraşada* bize öğretilen birçok pratik kanun vardır. Örneğin *Şemita*, *Yovel*, borç para vermek ve iş ahlakı gibi. Acaba Bear *peraşasındaki*, yabancılara şefkat gösterme mesajını da fiiliyatta uygulamanın pratik yollarını nasıl bulabiliriz? Hepimizin daha iyi, daha nazik bir dünya istediği düşünüldüğünde bunun kolay bir şey olması gerekir.

Ama ya şefkat göstermeniz gereken o yabancılar size karşılık olarak hiç de nazik davranmıyorsa? O zaman ne yaparsınız? Bu gibi durumlarda, en azından küçük çocuklara öğütler verirken, şefkat ve nezaketin, başkalarının size kaba davranmasına izin vermek anlamına gelmediğini hatırlamak önemlidir. Bir yandan hâlâ dostça ve kibar tavrınızı koruyup, aynı zamanda, sizin de saygılı bir davranış beklediğinizi açıkça belirtmeniz mümkündür.

Çocuklara, kendilerini güvensiz hissettikleri veya saygı görmedikleri durumlardan basitçe uzaklaşmakta hiçbir sorun olmadığını öğretmek önemli bir araçtır. Çocuklarımızı, eğer zor bir etkileşimle başa çıkabileceklerinden emin değillerse, güvendikleri bir yetişkinden yardım almaya teşvik etmemiz gerekir. Şefkat ve nezaket sadece bizim başkalarına nasıl davrandığımızla değil, kendi refah ve saygınlığımızı nasıl koruduğumuzla da ilgilidir. Bu sınırları koymakla, çocuklarımız, başkalarına yönelik şefkati, kendilerini de düşünme gereğiyle dengelemeyi öğreneceklerdir.

Peraşayla Oyun

Haydi “**Yabancı Kimlik**” oynayalım.

Bu aktivitede her oyuncu, gizli bir kimliğe sahip bir yabancı rolüne girecek (Tora’daki bir karakterden, bir şef veya ünlü bir sporcuya kadar istediğiniz herhangi bir kişiliği seçebilirsiniz). Diğer oyuncular bu ‘yabancıyı’, güler yüz ve ilgiyle karşılayacaklar ve onun kimliğini tahmin etmelerine yarayacak sorular soracaklar. Bu metot, yabancıyı sevme emrine uygun olarak, aramıza yeni katılan kişileri anlamının ve kucaklamanın önemini vurgular, empati ve ilgiyi teşvik eder.

Peraşadan Bilmece

Soru: Bu hafta Bene Yisrael’e *avaday* (kullarım) sözcüğüyle atıfta bulunmaktadır. Tora’da *A-Şem*’in *avdi* (kulum) diye nitelendirdiği üç kişi kimlerdir?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Felsefe

Rabi Sacks, Tora’nın, *ger*lerin haklarına ve onlara insancıl davranma gereğine olan derin taahhüdünü vurgulamaktadır. Tora bize, yabancıyı sevmemiz konusunda birçok talimatta bulunmuş, bu konuya, akranlarımızı sevme talimatından daha fazla önem vermiştir! Bir zamanlar, Bene Yisrael’in Mısır’da köle oldukları dönemde birer “yabancı” olma tecrübemizi, başka yabancılarla karşı gerçek bir empati düzeyine ulaşmak için kullanmamız gerekir.

Mısır’da yaşamış olmanın bize sağladığı olumlu şeylerden birinin, şefkatin ve başkalarına adil bir şekilde davranmanın önemini öğrenmek olduğu açıktır. Farklı “*ger*” kategorileri olsa da, toplumda kendilerine önemli hakların ve eşitlikçi rollerin verilmesine her *ger*in ihtiyacı vardır.

Kral David ve Bat Şeva hakkındaki anlatımda Tanah, Hiti Uriya’nın sadakatini ve buna karşılık David’in kabahatini öne çıkarmaktadır. Uriya bir *gerdi* ve David, Yisrael halkının tanıdığı en büyük kraldı. Rabi Sacks bu anlatımın amacının bize, dürüstlük ve ahlakın, dini kimliğin üzerine çıktığını öğretmek olduğunu söylemektedir. İyi bir insan olmak her zaman iyidir!

- Sizce azınlık hakları ne şekilde iyileştirilebilir?
- Aklınıza her zaman desteğe muhtaç görünmeyen “azınlık” grupları geliyor mu?

Peraşa Anlatısı

Kayıp Bebek

1923 yılında, Franz Kafka, Berlin’de yaşayan 40 yaşında bir yazardı. Hiç evlenmemiştir ve çocukları yoktu. Bir gün parkta yürürken, en sevdiği bebeğini kaybettiği için ağlamakta olan küçük bir kıza rast geldi. Kızın gözyaşlarını görünce ona yardım etmeyi teklif etti. Kafka ve küçük kız her yeri aradılar, ama kızın evine geri dönme vakti geldiğinde bebeği hâlâ bulamamışlardı ve kızcağız ümidini yitirmek üzereydi. Bunun üzerine Kafka ona “Üzülme küçük kız, aramamıza yarın burada devam edebiliriz” dedi.

Ertesi gün Kafka ona yardım etmek için orada hazır bekliyordu. Tekrar birlikte aramaya başladılar, ama bebeği yine de bulamayınca Kafka kıza bir mektup verdi. Mektupta “Lütfen ağlama. Dünyayı görmek için uzun bir yolculuğa çıktım. Okuman için maceralarımı yazacağım” diye yazılıydı. İmza ise kızın kaybolan bebeğine aitti.

Bu şekilde, Kafka’nın yaşamının sonuna kadar devam edecek bir dostluk başladı. İkisi düzenli olarak buluşmaya başladılar. Kafka her buluştuğlarında genç dostuna bebeğinin maceraları ve yeni keşifleriyle dolu mektuplar getiriyordu. Nihayet, Kafka, arkadaşına sevinçli bir haberle geldi. “Bebeğin eve döndü!” diyerek, yerel bir dükkândan satın aldığı bir bebeği ona verdi. “Ama bu benim bebeğime hiç benzemiyor” dedi küçük kız. Sonra Kafka ona, bebeğin neden bu kadar farklı göründüğünü açıklayan bir mektup daha verdi. “Seyahatlerim beni değiştirdi.” Küçük kız yeni bebeğini kucakladı ve sevinç içinde onu evine götürdü.

Bir yıl sonra Kafka öldü. Aradan yıllar geçti. Artık bir yetişkin olan kız, bebeğin içine saklanmış bir mektup keşfetti. Kafka tarafından imzalanmış olan bu minik mektupta şöyle yazılıydı: “Sevdiğin her şey olasılıkla bir gün kaybolacak. Ama sonunda, sevgi başka bir yoldan geri gelecek.”

Peraşadan Düşünceler

Siz Ne Yapardınız?

Eğer bir “yabancı” sizin var olma hakkınızı protesto ediyor olsaydı ne yapardınız? Bir yandan kendi değerleriniz açısından onurunuzdan ödün vermeyip, aynı zamanda hemfikir olmadığınız birine karşı kibar olma kabiliyetinizi göstermek üzere onunla diyaloga nasıl başladınız?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

Cevap: Avraam (Bereşit 26:24), Moşe (Bamidbar 12:7) ve Kalev (Bamidbar 14:24).

David Woolf’un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon’dan temin edilebilir.